

Prvý rok pomoci ľuďom z Ukrajiny v Trenčíne

Situačná analýza

Autorky: Romana Kaclíková, Monika Mallová
Editorky: Marta Králiková, Anna Dráľová

December 2022

MAREENA

Obsah

Úvod	4
1. Cudzinci v Trenčíne: situácia do februára 2022	5
2. Reakcia mesta Trenčín na príchod utečieniek a utečencov z Ukrajiny	7
2.1. Personálne a organizačné zabezpečenie pomoci v rámci mesta Trenčín	7
2.2. Núdzové služby pre utečienky a utečencov	7
Poskytovanie informácií	8
Ubytovanie	8
Materiálna pomoc	10
Sociálne dávky a poradenstvo v zamestnanosti	11
Pobytové a právne poradenstvo	11
Doprava	11
Psychologická pomoc	12
2.3. Služby pre dlhodobé sociálne a ekonomické začlenenie utečieniek a utečencov	12
Poskytovanie informácií	12
Začleňovanie detí do škôl	13
Pracovné a kariérové poradenstvo	14
Jazykové vzdelávanie	14
Kultúra	15
Komunitné stretnutia	15
Aktivity pre deti	15
Cirkev	15
3. Vyhodnotenie existujúcej siete pomoci a služieb (SWOT analýza)	16
Silné stránky	16
Slabé stránky	17
Riziká	17
Príležitosti	18
Vyhodnotenie existujúcich lokálnych služieb a aktérov pomoci ľuďom z Ukrajiny	19
4. Mapa kľúčových aktérov a poskytovateľov služieb pre ľudí z Ukrajiny	20
Mestské, okresné a štátne inštitúcie	20
Súkromní aktéri	20
Mimovládne organizácie	21
Občianske/dobrovoľnícke iniciatívy	21
5. Vzťah mesta a ľudí z Ukrajiny	22
Zdroje, použité skratky a zoznam rozhovorov	23

Úvod

Podobne ako ďalšie mestá na Slovensku, aj Trenčín sa po vypuknutí vojny na Ukrajine ocitol pred novou výzvou – ako pomôcť ľuďom na úteku, ktorí hľadali v meste základné bezpečie a ochranu. V meste, ktoré do februára 2022 nemalo početnejšie cudzinecké komunity ani významnejšiu skúsenosť s témou integrácie cudzincov, sa v reakcii na príchod ľudí z Ukrajiny zmobilizovali miestni aktéri zo samosprávy, občianskeho aj súkromného sektora.

Táto situačná analýza má za cieľ obzrieť sa za uplynulými 10 mesiacmi, počas ktorých títo aktéri ponúkli pomocnú ruku ľuďom z Ukrajiny a ponúknuť základný prehľad o službách a organizáciách, ktoré v meste pôsobia, o úlohe mesta a aktuálnych výzvach týkajúcich sa ochrany a inklúzie utečencov a utečieniek z Ukrajiny v meste Trenčín. V prvej kapitole ponúka prehľad o situácii cudzincov v Trenčíne do februára 2022 a o následných zmenách v počte a štruktúre obyvateľov so zahraničným pôvodom.

V druhej kapitole sleduje dynamiku vývoja od prvých mesiacov, počas ktorých prichádzajúci potrebovali najmä služby prvého kontaktu a základnú stabilizáciu, až po transformáciu ponúkaných služieb smerom k podpore dlhodobej integrácie ľudí, ktorí zostali v Trenčíne. Analýza v tretej kapitole zahŕňa vyhodnotenie existujúcich služieb a opisuje aktuálne výzvy a riziká z hľadiska ochrany a inklúzie ľudí z Ukrajiny, ako aj efektívnej a udržateľnej spolupráce miestnych aktérov. Štvrtá kapitola sa venuje vzťahu mesta k jeho novým obyvateľom a spôsobu, akým mesto reaguje na ich prítomnosť. Piata kapitola ponúka prehľadnú mapu aktérov pomoci aktívnych v decembri 2022.¹

Analýzu vypracoval trenčiansky tím Mareeny medzi augustom a novembrom 2022. Jej súčasťou bola rešerš verejne dostupných informácií, ako aj 14 doplnujúcich rozhovorov so zástupcami organizácií a inštitúcií, ktoré v meste a okolí pôsobia a zapojili sa do pomoci ľuďom z Ukrajiny. Časť o vzťahu mesta a ľudí z Ukrajiny reflektuje aj hĺbkové rozhovory s ľuďmi z ukrajinskej komunity, ktoré boli súčasťou výskumnej časti projektu. V analýze sa venovali predovšetkým oblastiam, ktoré sú kľúčové pri integrácii cudzincov a vychádzali z návrhov integračných riešení pre ľudí z Ukrajiny.² Zahrnuli aj niektoré humanitárne aktivity, ktoré priamo nesúvisia s integráciou v meste, ale dokresľujú aktivizáciu miestnych organizácií či osôb.

Analýza ponúka prehľad rozsahu a potenciálu pomoci v krízovej situácii, keď do mesta prichádza veľký počet ľudí, zoznam aktérov a osôb, ktorí týmito aktivitami získali cenné skúsenosti, ako aj rozmer motivácie a dobrovoľnej pomoci v núdzovej situácii. Opis existujúcich aktivít a mapa aktérov neponúkajú vyčerpávajúci prehľad, majú však za cieľ načrtnúť základnú orientáciu a prioritné témy v poskytovaných službách. Autorky zároveň uvádzajú príklady z praxe, ktoré sú určitou sondou do systému pomoci v jednotlivých oblastiach. Limitom pri spracovaní analýzy bola predovšetkým nedostupnosť komplexných dát, vrátane prehľadu potrieb odídenkýň a odídenčov v meste.

Na záver úvodu ďakujeme všetkým respondentom a respondentkám, ktorí sa ochotne podelili o svoje skúsenosti a dôležité postrehy z organizácie podpory ľudí z Ukrajiny v Trenčíne. Tento text venujeme všetkým tým, ktorí sa zapojili do pomoci a ukázali, že osudy ľudí na úteku im nie sú ľahostajné.

Marta Králiková, editorka

¹ Pre označenie ľudí z Ukrajiny, ktorí prišli na Slovensko po začiatku vojny vo februári 2022, používame striedavo termín utečenky a utečenci, resp. odídenkyne a odídenoci, alebo ľudia z Ukrajiny.

² Návrhy riešení zahrnuté v dokumente Integrácia ľudí z Ukrajiny, ktorý vypracovalo Centrum pre výskum etnicity a kultúry a Nadácia Milana Šimečku v spolupráci s Mareenou, Človekom v ohrození a Ligou za ľudské práva. Dostupné na https://mareena.sk/assets/files/Integracia-ludi-z-Ukrajiny_Navrhy-ries%CC%8Ceni%CC%81.pdf.

1. Cudzinci v Trenčíne: situácia do februára 2022

Pred februárom 2022 sa mesto Trenčín téme integrácie ľudí so zahraničným pôvodom špecificky nevenovalo. Podľa údajov zo Sčítania obyvateľov z roku 2021 tvorili obyvatelia so slovenskou národnosťou 92,39% obyvateľov mesta, a 2,25% obyvateľov deklarovalo inú národnosť ako slovenskú. Témy sa dotklo len okrajovo v Komunitnom pláne sociálnych služieb 2018 – 2021, agenda však nebola zaradená do žiadneho z mestských útvarov a neexistovali stratégie ani adaptačné plány.

Do príchodu odídenkýň a odídencom z Ukrajiny boli v meste výraznejšie zastúpení ľudia z Ukrajiny a Srbska, ktorí prichádzali za štúdiom a prácou, najmä do miestnych závodov. Boli to však prevažne uzavreté komunity bez aktívneho kontaktu s miestnymi obyvateľmi a ani mestská samospráva s nimi cielene nepracovala, nakoľko sa dokázali integrovať viac-menej samostatne. Miestami, ktoré boli v kontakte s cudzincami a cudzinkami, boli hlavne ubytovne pre agentúrnych zamestnancov väčších závodov a Centrum pre rodinu. Systematická pomoc s integráciou však absentovala.

Pred februárom 2022 sa cudzinky a cudzinci z Ukrajiny aktívne neorganizovali, komunikovali prevažne cez individuálne vytvorené iniciatívy a skupiny na sociálnych sieťach (v ukrajinčine), ktorých cieľom je najmä vzájomné zdieľanie inzerátov na služby alebo pracovné pozície.

Koncom roka 2022 najpočetnejšiu skupinu štátnych príslušníkov tretích krajín (ŠPTK) v meste Trenčín tvorili ľudia z Ukrajiny a Srbska (Tabuľka 1.), pričom počet ľudí s ukrajinskou štátnou príslušnosťou oproti predchádzajúcemu roku 2021 (Tabuľka 2.) vzrástol takmer trojnásobne, najmä pre zvýšený počet osôb s udeleným tolerovaným pobytom.

Tabuľka 1. Štátni príslušníci tretích krajín v meste Trenčín podľa krajiny pôvodu a typu pobytu k 31. 12. 2022⁴

	Prechodný pobyt	Tolerovaný pobyt*	Trvalý pobyt	Celkový súčet	Podiel
Štátni príslušníci tretích krajín SPOLU	1725	1875	274	3874	100%
Ukrajina	950	1866	70	2886	74,5%
Srbská Republika	208	0	15	223	5,8%
Gruzínsko	145	0	0	145	3,7%
Kazašská Republika	96	0	1	97	2,5%
Vietnamská Soc. Republika	65	0	10	75	1,9%
Ostatné štáty	261	9	178	448	11,6%

Zdroj: ÚHCP (2023) a vlastné prepočty

* Tolerovaný pobyt je typ pobytu, ktorý o.i. zahŕňa ľudí, ktorým bolo na Slovensku poskytnuté dočasné útočisko.

Tabuľka 2. Štátni príslušníci tretích krajín v meste Trenčín podľa krajiny pôvodu a typu pobytu k 31.12.2021

	Prechodný pobyt	Trvalý pobyt	Celkový súčet	Podiel
Štátni príslušníci tretích krajín SPOLU	1510	254	1764	100%
Ukrajina	932	56	988	56%
Srbská Republika	235	13	248	14,1%
Vietnamská Soc. Republika	67	8	75	4,3%
Gruzínsko	52	0	52	2,9%
Ruská Federácia	21	16	37	2,1%
Ostatné štáty	203	161	364	20,6%

Zdroj: ÚHCP (2023) a vlastné prepočty

3 Sčítanie obyvateľov domov a bytov (2021). 5,35 % obyvateľov v SODB 2021 svoju národnosť neuviedlo, resp. im nebola zistená.

4 Poznámka ÚHCP (vzťahuje sa k Tabuľke 2 a Tabuľke 3): "Uvedené štatistické údaje boli neštandardne spracované z variabilných zoznamov informačného systému ECU, pričom sa nemusia úplne zhodovať s oficiálne zverejnenými štatistikami stavu platných pobytov na území SR vzhľadom na iný čas a spôsob spracovania a vzhľadom na neštandardnú požiadavku (až na úroveň mesta). V poskytnutých údajoch nie sú zahrnutí ŠPTK, ktorým skončila platnosť pobytu, avšak z dôvodu legislatívnej výnimky (zmena v zákone o pobyte cudzincov z dôvodu COVID19 a Ukrajina) sa ich pobyt považuje za platný, nakoľko zdrojový IS ECU nebol na tento mimoriadny stav modifikovaný."

Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru (ÚHCP P PZ) zverejňuje a pravidelne aktualizuje údaje o počte ľudí z Ukrajiny s dočasným útočiskom na Slovensku, a to po úroveň okresov. Podľa týchto údajov na území Trenčianskeho okresu k 28. decembru 2022 žilo 2 337 ľudí s dočasným útočiskom, z toho 36 % detí, 47 % žien v produktívnom veku a 8 % seniorov.

Vzhľadom na to, že utečenci môžu meniť miesto i krajinu pobytu a nie všetci sa pri odchode z pôvodne nahláseného miesta či z krajiny pobytu odhlasujú, predpokladáme, že uvedené čísla ne-reprezentujú aktuálny počet ľudí, ktorí sa fyzicky nachádzajú v okrese. Mesto Trenčín má k dispozícii predovšetkým dáta nazbierané v teréne, ktoré zahŕňajú ľudí, ktorí žiadali o nejakú formu pomoci (príspevky na bývanie či materiálnu pomoc). V spolupráci s Kultúrnym centrom Aktivity mesto dopĺňa a aktualizuje databázu, ale nepracuje s dátami aktívne na analytickej úrovni.

Tabuľka 3. Počty ľudí s dočasným útočiskom v Trenčianskom okrese

Pobyt v SR – okres Trenčín	Veková skupina/pohlavie									Spolu
	0 – 17		0 – 17 spolu	18 – 60		18 – 60 spolu	60+		60+ spolu	
	Mužské	Ženské		Mužské	Ženské		Mužské	Ženské		
8.12.2022	409	431	840	205	1108	1313	42	142	184	2337

Zdroj: [Ministerstvo vnútra](#)

Tabuľka 4. Odhady mesta Trenčín o počte odídenov z Ukrajiny na konci augusta 2022

(zahŕňa mesto Trenčín a priľahlé obce, bez ľudí ubytovaných v súkromí alebo hoteloch, ktorí nežiadali o príspevok na ubytovanie)

Rozdelenie podľa spôsobu ubytovania	Počet ubytovaných
Ubytovaní u ubytovateľov (fyzických osôb)	450
Ubytovaní v ubytovniach na území mesta	200
Ubytovaní v okolitých obciach	200

Zdroj: Záverečná správa projektu KCA pre Marius Pedersen

Tabuľka 5: Počty prijatých žiadostí o finančný príspevok za ubytovanie odídených a odídenov z Ukrajiny na MsÚ Trenčín

Mesiac 2022	Počet žiadostí	Počet ubytovaných
Jún	134	450
Júl	123	396
August	125	403
September	115	370
Október	128	418
November	135	425

Zdroj: Mesto Trenčín

2. Reakcia mesta Trenčín na príchod utečieniek a utečencov z Ukrajiny

2.1. Personálne a organizačné zabezpečenie pomoci v rámci mesta Trenčín

Už v prvý deň vojny mesto Trenčín zverejnilo na svojej webovej stránke Stanovisko Únie miest Slovenska, v ktorom vyjadrilo solidaritu Ukrajine a pripravenosť podieľať sa na pomoci ľuďom z Ukrajiny. Mestský úrad 27. februára 2022 zriadil na podnet primátora krízový štáb, ktorý riadil agendu asistencie utečencom a utečenkám z Ukrajiny. Prioritou bolo najmä zabezpečiť ubytovanie a materiálnu pomoc. Mesto úzko spolupracovalo s Okresným úradom Trenčín, ktorého prednosta počas vyhlásenej mimoriadnej situácie vydával príkazy na vykonávanie záchranných prác.

Mestský úrad (MsÚ) zaradil agendu pomoci ukrajinským utečenkám a utečencom do Útvoru sociálnych vecí. Agendu si rozdelili zamestnanci, pre nedostatočné financie sa nevytvárala nová kapacita. Na začiatku prístupnili telefonickú linku a poskytovali informácie, dôležité kontakty, sprostredkovali ubytovanie a pomoc cez dobrovoľníkov. Na stránke mesta Trenčín vytvorili webovú podstránku „Trenčín pre Ukrajinu“ s dôležitými informáciami v ukrajinskom a slovenskom jazyku.

Mesto tiež nadviazalo spoluprácu s Dobrovoľnou civilnou ochranou, ktorá bola poverená koordináciou materiálnej pomoci pre okres Trenčín. Dobrovoľná civilná ochrana (DCO) je občianske združenie, ktoré je v Trenčíne, Trnave a Senici zaradené do Integrovaného záchranného systému. Preto boli od začiatku prizvaní na rokovania a aktívne spolupracovali s cudzineckou a mestskou políciou, okresným a mestským úradom, aj s Komunitným centrom Aktivity. V prvých týždňoch od začiatku vojny Dobrovoľná civilná obrana spolu s KCA a dobrovoľníkmi pomáhala zvládnuť veľký nápor na cudzineckej polícii – zabezpečovala materiálne potreby a neskôr pomáhala s prevádzkou núdzového ubytovania zriadeného MsÚ v športovej hale.

Postupne mesto nadviazalo spoluprácu s aktérmi, ktorí sa v tejto oblasti aktivizovali z vlastnej iniciatívy, boli to najmä organizátori materiálnej zbierky, ubytovatelia a miestne organizácie. Od konca mája 2022 mesto a jeho sociálny útvar začali užšie spolupracovať so zástupkyňou Kultúrneho centra Aktivity (KCA), ktorá sa stala externou koordinátorkou pomoci odídencom a odídenkyniam z Ukrajiny v rámci iniciatívy „Trenčín pomáha Ukrajine“ (TPU)⁵. Vďaka podpore od firmy Marius Pedersen KCA prijalo dvoch zamestnancov, ktorí sa venujú aktivitám pre odídencom a odídenkyne spolu so skupinou dobrovoľníkov a dob-

rovoľníčok (z asi 100-člennej databázy je aktívnych približne 10 až 15 ľudí), ďalšie financie na fungovanie získali od IOM. „Trenčín pomáha Ukrajine“ funguje ako samostatná iniciatíva v priestoroch KCA.

Otázka inštitucionalizácie agendy integrácie cudzincov v rámci mestskej samosprávy ostáva otvorená: vo vedení mesta je momentálne vôľa venovať sa tejto dosiaľ nepokrytej téme a ďalej ju rozvíjať. Mestský úrad sa však potýka s nedostatkom financií, pretože v rámci rozpočtu neboli vyčlenené dostatočné zdroje na integráciu cudzincov. Rast cien energií a inflácia, ktoré pozorujeme v dobe zostavovania analýzy, vytvára nadmernú záťaž pre sociálny odbor, vedie k prehodnocovaniu nákladov na sociálne služby a nižšej kapacity zastrešiť integráciu ľudí z Ukrajiny. Mesto Trenčín má záujem naďalej pokračovať v externej spolupráci, v oblasti pomoci odídenkyniam a odídencom z Ukrajiny, s miestnymi organizáciami (TPU, KCA, Mareena, Liga za duševné zdravie, IPčko a ďalší). Výzvou spolupráce sú nedostatočné finančné zdroje na túto činnosť.

2.2. Núdzové služby pre utečenky a utečencov

Mesto Trenčín hneď v prvých dňoch po 24. februári 2022 publikovalo na svojich komunikačných kanáloch dotazník, prostredníctvom ktorého bolo možné ponúknuť utečenkám a utečencom z Ukrajiny pomoc formou ubytovania, materiálnej pomoci alebo dobrovoľníctva. V priebehu prvých dvoch dní ponúklo ľuďom z Ukrajiny nejakú formu pomoci viac než 200 ľudí, k 3. marcu 380 ľudí.⁶ Na samostatnej sekcii svojej webovej stránky ponúkalo mesto základné informácie k téme a zriadilo telefónnu linku pre slovensky hovoriacich. Okresný úrad Trenčín zabezpečil 24-hodinovú linku aj pre ľudí prichádzajúcich z Ukrajiny. Cez telefónne linky vybavovali otázky a prosby o rôzne druhy pomoci, v prvej fáze to boli hlavne požiadavky ubytovania a materiálnej pomoci.

Mesto sa tiež zameralo na problém dostupnosti ubytovania a vytvorilo databázu ubytovacích kapacít – na základe údajov z vlastného dotazníka, informácií od ubytovacích zariadení (ktoré pravidelne hlásili obsadenosť) a podľa vlastných kapacít v športovej hale, kde zriadilo núdzové ubytovanie. Organizovalo tiež výdaj materiálnej pomoci. Dôležitým aktérom v prvých mesiacoch bola cudzinecká polícia, ktorá v dôsledku veľkého náporu predĺžila svoju pracovnú dobu na 24 hodín, 7 dní v týždni. Do práce zapojili aj dobrovoľníkov, zabezpečili ďalšie priestory, základné občerstvenie a detský kútik. Cudzinecká polícia kontaktovala MsÚ v prípadoch, keď prichádzajúci ľudia nemali zabezpečené ubytovanie.

⁵ „Trenčín pomáha Ukrajine“ (TPU) je iniciatíva založená v rámci Kultúrneho centra Aktivity a ich dobrovoľníkov. Pod vedením koordinátorky funguje samostatne od aktivít KCA a zameriava sa na pomoc ľuďom z Ukrajiny. Formálne sa však nejedná o organizáciu (právnickú osobu). Od januára 2023 je časť aktivít TPU finančne pokrytá IOM a personálne posilnená iniciatíva funguje ako integračné centrum. TPU takisto realizuje aktivity podporené grantmi od Marius Pedersen, ktoré sú administrované Trenčianskym dobrovoľníckym centrom.

⁶ <https://trencin.sk/aktuality/trencania-pomozu-utečencom-z-ukrajiny/>

⁷ <https://trencin.sk/aktuality/trencin-pomaha-ukrajine-dalej/>

V prvých mesiacoch sa mesto zameriavalo na zabezpečenie ubytovania pre odídenčov a odídenkyne, vybavenie dokladov a poskytovanie materiálnej pomoci. Vojna tiež aktivizovala rad ďalších aktérov: Centrum pre rodinu, skupinu Pomocník/Prievozníčky, organizácie Adra, Červený kríž a ľudí, ktorí organizovali najmä zber materiálnej pomoci a jej prevoz na Ukrajinu, prípadne výdaj a rozvoz v rámci trenčianskeho regiónu. Postupne sa tieto aktivity utlmili a lokálni aktéri sa sústredili viac na podporu ľuďom, ktorí zostali na území Trenčína.

Aktuálne sa koordinácia, aktivity a materiálna pomoc pre ľudí z Ukrajiny koncentruje v Kultúrnom centre Aktivity na sídlisku Juh, aj vďaka finančnej podpore od firmy Marius Pedersen, ktorá od 1. júla 2022 podporila spoločný projekt mesta Trenčín a KCA.7 Projekt bol zameraný na materiálnu a integračnú pomoc, mapovanie potrieb ľudí z Ukrajiny, pomoc s hľadaním vhodného ubytovania, zamestnania, v motivovaní a napomáhaní k sociálnej integrácii do miestnej komunity. KCA prostredníctvom iniciatívy TPU tiež obsluhovala hlavné informačné kanály (telefonická linka, e-mailová adresa a skupina na sociálnej sieti Facebook "Trenčín pomáha Ukrajine") a databázu ubytovacích kapacít a dobrovoľníkov.

Od 1. septembra 2022 mesto a TPU nadviazali spoluprácu s Trenčianskym dobrovoľníckym centrom (TNDC), opäť s podporou firmy Marius Pedersen.

Poskytovanie informácií

V meste nebolo zriadené jedno centrálné informačné miesto: pre ľudí z Ukrajiny je možnosť obrátiť sa na konkrétne inštitúcie (MsÚ, cudzinecká polícia, výdajné miesto materiálnej pomoci a pod.) podľa ich potrieb, kde im vedia poskytnúť základné informácie a odkázať ich na ďalšie informačné kanály (telefónna linka, sociálne siete, web). Mestská polícia poskytovala ľuďom, ktorí vystúpili na vlakovej a autobusovej stanici, informácie o telefónnych linkách.

Centrum pre rodinu poskytuje komplexné informácie od marca a prostredníctvom ukrajinských dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ktorí pomáhali s tlmočením a prekladmi, poskytovali ľuďom z Ukrajiny tiež sprievod na úrady či pomoc s hľadaním práce. Väčšie ubytovacie zariadenia poskytujú informácie pomocou dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a napríklad v ubytovni Stavivo svoju pomoc formalizovali do občianskeho združenia (Pomoc v tiesni). Z pohľadu ľudí z Ukrajiny je tak dostupnosť informácií rôzna podľa toho, za akých podmienok prídu na Slovensko, aké sú ich potreby a s ktorou organizáciou či inštitúciou v Trenčíne prídu do prvého kontaktu.

Pre obyvateľov mesta Trenčín bolo určených niekoľko príspevkov, ktoré informovali o vydannej pomoci ľuďom z Ukrajiny, zaraďovaní ukrajinských detí do škôl a škôlok a bolo im venované poďakovanie za materiálnu pomoc. Tieto aktuality boli uverejnené na webovej stránke mesta či v mestskom periodiku INFO Trenčín.

Aktualizáciu informácií na podstránke mesta zabezpečuje MsÚ, väčšinou na podnet koordinátorky TPU a ďalších inštitúcií. Informácie zverejňujú dvojязыčne a tiež vo facebookovej skupine "Trenčín pomáha Ukrajine".

Kľúčové informačné zdroje pre ľudí z Ukrajiny:

- Na webovej stránke mesta je pravidelne aktualizovaná sekcia [„Trenčín pre Ukrajinu“](#).
- Na webovej stránke župy sú stručné informácie a odkazy [„Pomoc pre Ukrajinu“](#).
- Facebooková skupina [„Trenčín pomáha Ukrajine“](#) založená KCA (264 sledovateľov k 25. 9.2022).
- Facebooková skupina [„Українці в Тренчине“](#) (2 118 členov k 25. 10. 2022, založená 21. 4. 2021).
- Facebooková skupina [Українці в Тренчині/Trenčín](#) (485 členov k 25. 10. 2022, založená 24. 3. 2022)
- Telegram Українці в Тренчині (91 členov k 25. 10. 2022, založená 11. 8. 2022).

Na webe mesta sú zverejnené telefónne spojenia v prípade potreby:

- **+421 903 113 047**
Infolinka zriadená mestom Trenčín pre dobrovoľníkov, ale aj Ukrajincov žijúcich na území mesta, napr. pomoc s ubytovaním ich rodín, dostupná v slovenskom jazyku v pracovných dňoch 9.00 – 14.00.
- **+421 513 816 111 a +421 259 765 111**
Štátna linka dostupná v ukrajinskom jazyku.
- **+421 908 278 808**
Infolinka Okresného úradu, zriadená na základe rozhodnutia prednostu okresného úradu ako 24-hodinová služba, ktorú obsluhujú zamestnanci odboru krízového riadenia. Problémom je jazyková bariéra – len niektorí zamestnanci hovoria rusky alebo anglicky. Volajúcich presmerujú podľa ich potrieb.
- **+421 901 449 949**
kontakt na koordinátorku pomoci TPU pre odídenkyne a odídenčov z Ukrajiny je zverejnený na stránke "Trenčín pomáha Ukrajine" aj na webe mesta.
- [Informačné letáky](#) s kontaktom na zástupkyňu TPU pripravilo mesto a boli dostupné na cudzineckej polícii a na útvare evidencie obyvateľstva MsÚ.
- [Leták s kontaktom a súhlas so spracovaním informácií](#) (v prípade kontaktu s KCA – výdaj pomoci, konzultácia).

Ubytovanie

Ubytovanie pre odídenčov a odídenkyne z Ukrajiny v Trenčíne zabezpečoval v prvých mesiacoch najmä MsÚ, neskôr koordinátorka pomoci. Existujúca databáza voľných ubytovacích kapacít umožnila efektívnejšie zabezpečenie bývania prichádzajúcim ľuďom. Informácie o ubytovaní získavali ľudia z Ukrajiny priamo na cudzineckej polícii či od rodinných príslušníkov, ktorí už v meste žili. Podľa údajov mesta bolo k 3. marcu 2022 v mestskej databáze 100 ponúk bývania pre 550 ľudí z Ukrajiny, v októbri 2022 sa podľa odhadov koordinátorky TPU využíva približne 120 ubytovacích jednotiek.⁸

Na základe príkazu prednostu Okresného úradu Trenčín mesto sprádzkovalo núdzové ubytovanie pre utečenky a utečencov z Ukrajiny v Mestskej športovej hale, ktoré bolo využívané najmä počas pohotovosti na konci marca 2022. Z tohto miesta Okresný úrad umiestňoval ľudí do dlhodobejšieho ubytovania (prostredníctvom BOOKIO) – podľa odhadov však len časť z nich ostala v Trenčíne.

V okrese Trenčín, v obci Omšenie, sú 3 ubytovacie zariadenia spravované Ministerstvom spravodlivosti SR. Počas spracovania tejto analýzy zostalo otvorené už len jedno ubytovacie zariadenie, z ostatných dvoch zariadení sa podarilo premiestniť ľudí do stabilnejšieho ubytovania alebo do iných zariadení na Slovensku s možnosťou bezplatnej stravy. Jedna budova sa začala opätovne využívať na svoj pôvodný účel a v druhej prebieha rekonštrukcia.

U odídených a odídenecov prevažuje záujem o ubytovanie hradené prostredníctvom štátnych príspevkov. Často ide o dôchodcov alebo matky s malými deťmi bez zázemia. Keďže mnohí sa pre neuznanú kvalifikáciu alebo nedostatočnú znalosť jazyka zamestnávajú na nízkokvalifikovaných pozíciách, ani po nástupe do zamestnania si nehľadajú komerčné bývanie z dôvodu jeho nedostatku a vysokých cien. Túto situáciu obzvlášť pociťujú aj ľudia prichádzajúci s domácimi zvieratami, bez statusu odídencov či osamelí seniori.

Ubytovacie kapacity v meste:

- **Núdzové ubytovanie (Mestská športová hala, ul. Mládežnícka 1444/1)9** – s kapacitou 150 miest ako krátkodobé ubytovanie na max. 10 dní, zriadené mestom od 19. marca 2022. Zariadenie pripravila DCO, okresný úrad a samospráva. 24-hodinovú prevádzku zabezpečovala Dobrovoľná civilná obrana, mesto zabezpečilo stravu a hygienické služby. Športové aktivity, ktoré predtým prebiehali v malej hale, sa počas pohotovosti presunuli alebo zrušili.

Dobrovoľníci DCO pomáhali ľuďom so základnou orientáciou a zháňali potrebnú materiálnu pomoc. V priebehu pobytu prichádzali tiež zamestnanci ÚPSVaR, ktorí registrovali záujemcov o poskytnutie finančného príspevku v hmotnej núdzi a zamestnanci okresného úradu, ktorí pomáhali hľadať ľuďom ubytovanie. Núdzové ubytovanie bolo ukončené 4. apríla 2022. Náklady spojené so zriadením a prevádzkou núdzového ubytovania boli mestu dodatčne preplatené štátom.

- **Inštitút vzdelávania pod Ministerstvom spravodlivosti SR** (Omšenie) – kapacita 73 ľudí (k 27. októbru zaplnených 68 miest). Funguje od marca 2022, v októbri bola v zariadení obsadená jedna ubytovňa. Správkyňa ubytovania aktívne komunikuje s TPU ohľadom integrácie ľudí zo zariadenia, prebiehajú tam kurzy slovenského jazyka aj aktivity Ligy za duševné zdravie. Samospráva nemá kontrolu nad týmto zariadením, neprijímajú ľudí z mesta, proces prideľovania riadi štát a od začiatku je zariadenie naplnené. Mesto však pomáha s postupnou integráciou utečienok a utečencov do spoločnosti mimo ubytovňu.

Ďalšie zariadenia v správe vlády, kde sa nachádzali utečenci (do 1. 10.2022), sú tiež v obci Omšenie a obe sú pod správou Ministerstva spravodlivosti SR: [LRS Omšenie](#) a [Detašované pracovisko Justičnej akadémie](#).

- **Súkromné ubytovacie zariadenia**
Mesto má k dispozícii zoznam súkromných zariadení a sleduje obsadené miesta (t. j. koľko je kde ubytovaných odídenecov a odídených). Tieto zariadenia poskytujú voľné miesta v prípade, že kapacitu nemajú obsadenú vlastnými klientmi.

Tabuľka 6. Prehľad súkromných ubytovacích zariadení na území mesta s počtom obsadených miest (k 27. 10. 2022).

Zariadenia v meste Trenčín	Typ zariadenia	Adresa	Počet obsadených miest
ABC	ubytovňa	Štefánikova 40	15
ACCOM	ubytovňa	Hurbanova 44	12
Braneckého	penzión	Palackého 7/87	12
Deloris	penzión	Palackého 98/23	12
Kerola	ubytovňa	Kasárenská 131/5	15
Kubrá	ubytovňa	K zábraniu 623	15
Penzión na Sihoti	ubytovňa	Gen. Viesta 1664/7	10
Penzión na Sihoti	ubytovňa	Jiráskova 1657	8
Stavivo	ubytovňa	Zlatovská 3072	29

Zariadenia mimo mesta, ktorých služby MsÚ využíva

Kubrica	chata	nad Chatou Trubárka	0 – aktuálne neobsadená
Nad stajňou	ubytovňa	Nozdrkovce	20
Opatová	chata	Potočná 595, Opatová	26
Dom Pavla	penzión	L. Štúra č. 330/5, Trenčianske Teplice	13

8 <https://trencin.sk/aktuality/kam-a-co-mozete-priniest-v-ramci-pomoci-ukrajine/>

9 Viac informácií dostupných na [webovej stránke mesta](#).

Príklad ubytovne Stavivo – súkromné zariadenie, ktoré pred vojnou nemalo obsadené z dôvodu pandémie, preto ponúklo spoluprácu mestu a denne mu hlásili voľné kapacity.

- S pomocou približne 10 dobrovoľníkov, ktorých sprostredkovalo mesto, ubytovňa zabezpečovala aj stravu a oblečenie.
- V prvej fáze prišlo 48 ľudí (max. kapacita) a väčšina detí, čo vyžadovalo určité priestorové zmeny (pribudla herňa, sušiareň). Dobrovoľníci sa snažili podporiť začlenenie ľudí do bežného života, s podporou koordinátorky a prekladateľov. Museli riešiť aj krízové situácie – krádeže, násilie v rodine, prostitúciu, zničené priestory. Cena ubytovania je odstupňovaná podľa toho, či majú ubytovaní status odídencu.
- Zariadenie momentálne využívajú najmä ľudia z Ukrajiny, čiastočne majú na starosti aj správu objektu (napr. upratovanie).

Materiálna pomoc

Materiálne zbierky vznikli ako prvá reakcia na vojnu, v réžii viacerých individuálnych aktérov (napríklad zbierka vo Fakultnej nemocnici Trenčín, Pomocník/Prievozníčky, Centrum pre rodinu). Zo začiatku sa väčšina orientovala na zber vecí, ktoré následne prepravovali na Ukrajinu. Po príchode väčších počtov utečieniek a utečencov priamo do mesta sa niektoré zbierky presmerovali priamo týmto ľuďom.

KCA v svojej réžii s tímom dobrovoľníkov a dobrovoľníčok od 27. februára 2022 zriadilo zberné miesto humanitárnej pomoci a od 4. marca 2022 fungovalo súběžne aj ako výdajné miesto humanitárnej pomoci pre odídencom z Trenčína a Trenčianskeho okresu.¹⁰

Spolupracovali tiež s Dobrovoľnou civilnou obranou. Materiálna zbierka prebiehala v priestoroch KCA (Kyjevská 3183, Trenčín-Sídlisko Juh), zámerom bolo poskytnúť priestor rýchlo, ale dočasne.

Na začiatku v KCA iniciovali zbierku potravín, čistiacich prostriedkov, drogerie, spacích vakov, diek a zdravotného materiálu, ktorú v spolupráci s DCO vozili na Ukrajinu alebo na hranice. Už od začiatku marca 2022, keď sa v meste objavovalo viac utečieniek a utečencov, začali vyrábať balíčky pomoci a tie distribuovali po ubytovniach (penzióny, chaty, ubytovne v meste a okrese). KCA v spolupráci so skupinou Prievozníčky zabezpečovali základné občerstvenie a hygienické potreby aj pre utečienky a utečencov prichádzajúcich na Cudzineckú políciu.

Pri získavaní potrebného materiálu KCA spolupracovalo s ďalšími iniciatívami a organizáciami, ako napríklad Kto pomôže Ukrajine, ADRA Slovensko, Nadácia Pontis a Mareena. Veľkú zásielku potravinovej pomoci dostali napr. od firmy KMF alebo od spoločnosti Považský cukor. Nepotravinovú pomoc zabezpečuje i IOM na základe objednávok (napr. hygienické potreby, termobiliezy, vybavenie do kuchyne) a krátko prebiehala aj zbierka priamo pre Ukrajinu.

Časom záujem klesal a aj na opakované výzvy reagovalo menej ľudí. V období, keď prichádzali ľudia vo väčšom počte (256 ľudí za deň), sa sklad vyprázdnil a dopĺňal sa len postupne. Organizačno-technické zabezpečenie zbierky a následné zriadenie výdajne humanitárnej pomoci odídencom prevádzkovalo KCA 6 týždňov z vlastných zdrojov. Na

Tabuľka 7. Počet vydaných balíčkov materiálnej pomoci

Výdajné miesto	Počet vydaných balíčkov	Obdobie 2022					
		Marec	Apríl	Máj	Jún	Júl	August
KCA, Kyjevská	potraviny, hygiena	2 133	X	X	218	161	156
OC MAX	potraviny, hygiena	X	1 655	665	X	X	X
KCA, Kyjevská	oblečenie	Bez evidencie – počet približne zodpovedá počtu potravinových balíčkov			187	240	156
OC MAX	oblečenie				X	X	X

Zdroj: Záverečná správa KCA k projektu.

Poznámka: Mesiac marec je uvedený odhadom, evidencia do IS sa robila od 5. 4. 2022.

¹⁰ Viac informácií: <https://trencin.sk/aktuality/kam-a-co-mozete-priniest-v-ramci-pomoci-ukrajine/>

¹¹ Viac informácií o fungovaní zbierky TU, fotky TU a TU.

¹² V meste funguje aj Sociálny šatník, ktorý však má vlastnú klientelu a služby pre ľudí z Ukrajiny sú nasmerované do KCA.

konci marca 2022 vznikla potreba priestory komerčne využívať na pôvodný účel, teda na platené voľnočasové a komunitné aktivity, takže bolo nutné zbierku presunúť. Začiatkom apríla 2022 prebehlo sťahovanie do OC MAX.¹¹

Priestor v OC Max mesto pomohlo zabezpečiť bezplatne. Fungoval od 5. apríla 2022, pričom v KCA zostalo zberné miesto. Prevoz materiálu, ako aj prevádzku zabezpečovali dobrovoľníci. Priestor v OC MAX sa zatvoril 20. mája 2022, pričom zostávajúce veci boli prevezené na potrebné miesta a časť sa odviezla na Ukrajinu. Výdajňa potravinovej pomoci sa opäť presunula do KCA, od 1. júla 2022 pribudla aj výdajňa oblečenia a knižnica.¹²

Výdajňa si eviduje prijímateľov prostredníctvom databázy a časom definovala pravidlá a obmedzila vydávanie materiálnej pomoci len na najviac ohrozené skupiny: v súčasnosti platí, že potraviny a hygienické potreby sa vydávajú len časti odídencom (novoprichádzajúci, matky s malými deťmi bez možnosti zamestnania a dôchodcovia), oblečenie všetkým. Od 27. 2. do 30. 8. 2022 vydali 4 988 balíčkov pomoci. V Trenčíne pôsobia aj organizácia ADRA. Jej aktivity sú zamerané na poskytovanie balíčkov materiálnej pomoci pre Ukrajinu a nemajú výdajňu pomoci. V prípade potreby sú však schopní poskytnúť obmedzene pomoc aj v rámci mesta – niekoľkokrát zabezpečovali zásoby pre ubytovne.

Ďalším aktérom v oblasti materiálnej pomoci sú Pomocník/Prievozníčky. Ide o skupinu štyroch ľudí, ktorí spoločne zbierajú finančné prostriedky a materiálnu pomoc, ktorú následne rozvážajú po okolí Trenčína, respektíve podľa aktuálnych potrieb.

Sociálne dávky a poradenstvo v zamestnanosti

Zaistenie základnej dávky v hmotnej núdzi, ako aj adaptáciu v zamestnaní má na starosti miestny Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVAR), ktorý v priebehu marca 2022 začal vybavovať žiadosti ľudí z Ukrajiny. Na podstránke ÚPSVAR Trenčín boli zverejnené aktuality pre ľudí z Ukrajiny, nové informácie komunikuje prevažne Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny na svojej centrálnej webovej stránke. V rámci programov ÚPSVAR „Pomáhame odídencom“ na trenčianskom úrade zamestnali štyri pracovníčky na poradenstvo v zamestnanosti a dve pracovníčky v oblasti vzdelávania, ktoré majú k dispozícii tľmočníčku. Na oddelení hmotných dávok sú tri pracovníčky určené na vybavovanie žiadostí ľudí z Ukrajiny.

Pobytové a právne poradenstvo

V Trenčíne funguje pobočka cudzineckej polície, ktorá zabezpečuje štandardné úkony, no nemá tľmočníkov. V priebehu prvých mesiacov rozšírili kapacity na príjem veľkého počtu odídencom (24-hodinová služba, väčšie priestory), spolupracovali s mestom pri hľadaní ubytovania a poskytovali aj ďalšie informácie podľa potreby. Po utlmení náporu a návrate do štandardného režimu poskytujú opäť bežnú prevádzku. Ľudia z Ukrajiny tiež môžu využiť služby Centra právnej pomoci alebo IOM. Čo sa týka pracovného práva, informačný seminár na túto tému zrealizovalo IOM, s cieľom osvety o bezpečnom zamestnávaní a základoch pracovného práva na Slovensku. Ďalšie informačné semináre sa budú realizovať podľa záujmu ľudí.

Doprava

Pre ľudí, ktorí prišli z Ukrajiny po 24. februári, bola MHD na území mesta zadarmo od 16. marca do 31. mája 2022.

Psychologická pomoc

Na území mesta pôsobí Liga za duševné zdravie, pod ktorou v meste pracuje deväť ukrajinsky hovoriacich psychologičiek, sociálnych pracovníčiek a pedagóg. Na začiatku poskytli mestu manuál, ako pristupovať k ľuďom, ktorí utekajú pred vojnou, aj s informáciou o bezplatnej linke dôvery Nezábudka.¹³ Postupne v meste navštívili aktérov pomoci odídencom a poskytujú podporu vo veľkých ubytovacích zariadeniach (napr. Omšenie). Od septembra 2022 pripravujú aktivity pre rôzne cieľové skupiny v rámci KCA (Keramické dielne pre deti a dorast, Klub seniorov, Klub pre deti, Klub pre deti a dospelých s možnosťou konzultácií) či Centra pre rodinu (Klub pre mamy).¹⁴

Ďalším aktérom v meste je IPčko, ktoré ponúka pomoc cez telefónnu linku, e-mail a videočít aj v ukrajinskom jazyku. Od septembra 2022 funguje miestne centrum Káčko bezplatne pre všetkých klientov a jeho súčasťou je aj mobilný intervenčný tím. Súčasťou práce centra sú terénne výjazdy a zisťovanie potrieb ukrajinských komúní v Trenčianskom kraji, ako aj informovanie o možnostiach psychologickej podpory. Zúčastňujú sa aj komunitných aktivít. K dispozícii majú ukrajinské tlmočníčky v meste a kontakty na ukrajinsky hovoriacich odborníkov (lekárov, psychológov, právnikov), o ktorých podávajú informácie tým, ktorí to potrebujú. Spoločne s Ligou za duševné zdravie zastrešovali aktivity pre matky s deťmi v Centre pre rodinu.

2.3. Služby pre dlhodobé sociálne a ekonomické začlenenie utečieniek a utečencov

Poskytovanie informácií

V čase zostavovania analýzy neexistuje v meste jeden centrálny bod, ktorý by slúžil na komplexné poskytovanie informácií. V rámci samosprávy fungujú viaceré telefónne linky, ktoré sú uvedené na webovej stránke mesta – ľudia z Ukrajiny však nevedia, kam sa po príchode obrátiť, a na uvedených linkách nie sú vždy schopní poskytnúť informácie v ukrajinskom jazyku. Prichádzajúci sa tak obracajú na ľudí vo svojom okolí: svojich ubytovateľov, zamestnávateľov alebo centrá, v ktorých je dostupná pomoc (KCA, Centrum pre rodinu).

Informácie týkajúce sa jednotlivých životných situácií ďalej poskytujú aj miesta štátnej správy a samosprávy – napr. v súvislosti s ubytovacími poplatkami, zamestnaním, dávkami v hmotnej núdzi a pod. Vždy však poskytujú informácie iba vo svojej oblasti, s ďalšími otázkami ľudí odkazujú na relevantné miesto alebo ľuďom z Ukrajiny poskytnú informácie o TPU či webovej stránke mesta.

Komunitné centrum Aktivity je od mája 2022 centrálnym bodom pomoci pre ľudí z Ukrajiny. Ľudia, ktorí prejavia záujem o informácie, môžu u koordinátorky TPU vyplniť kontaktný formulár. Po jeho vyplnení prebieha konzultácia o ich konkrétnych potrebách a situácii. Na základe získaných údajov sú im poskytované relevantné informácie.

V KCA pôsobia aj ukrajinskí dobrovoľníci – napríklad pri výdaji materiálnej pomoci, organizácii komunitných podujatí alebo pri podávaní informácií, či preklade materiálov do ukrajinského jazyka. Mesto im poskytuje podporu a prístup k nevyhnutným informáciám, koordinátorka zapája do strategických stretnutí a propaguje KCA v ukrajinskej komunite.

V Centre pre rodinu tiež poskytujú komplexné informácie a pôsobia tu ukrajinsky hovoriaci dobrovoľníci. Majú tu k dispozícii internetovú kaviareň počas pracovných dní.

¹³ Manuál dostupný na: <https://trecin.sk/aktuality/ako-psychicky-zvladnut-aktualnu-situaciu/>

¹⁴ Viac informácií na facebookovej stránke "Trenčín pomáha Ukrajine".

Začleňovanie detí do škôl

Zaradovanie detí a žiakov do škôl sa v meste Trenčín rozbehlo veľmi rýchlo. Školy boli schopné prijímať deti a žiakov prakticky hneď po ich príchode do mesta v priebehu marca 2022.

Celkové kapacity v Trenčíne boli odhadnuté na 425 miest v základných školách a 50 miest v materských školách zriadených samosprávou. TPU v spolupráci s vedúcou útvaru školstva MsÚ a riaditeľom školských zariadení mesta Trenčín pomáhali rodinám umiestniť deti do škôl a škôlok.¹⁵ Pre záujemcov, ktorí chceli deti a žiakov zapísať do škôl a zaradiť ich do existujúcich slovenských tried v blízkosti bydliska bol zverejnený dotazník, na základe ktorého Útvar školstva MsÚ oboznámil o záujme rodičov danú školu či škôlku. Na školách v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta bolo k 18. marcu 2022 evidovaných 55 žiakov v základných a 21 detí v materských školách.¹⁶ Začiatkom augusta (5. 8. 2022) to bolo 148 žiakov a 40 detí.¹⁷

V školách je možnosť zamestnať ukrajinsky hovoriacich koordinátorov, ale v praxi ich školy nemajú. Pre jazykovú bariéru majú mnohí rodičia ťažkosti s porozumením komplexných informácií o ich povinnostiach (platby za školské obedy, obstaranie učebníc), a tiež nedokážu doma pomáhať deťom s úlohami zo slovenského jazyka. V októbri 2022 sa začal rozbiehať projekt Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (NIVaM)¹⁸, ktorý má za cieľ pomáhať riaditeľom a učiteľom pokrývať ich potreby, pomáhať so zabezpečovaním pedagogických pracovníkov, zaradovaním detí do škôl alebo zabezpečením psychologickéj pomoci v ukrajínčine. V čase písania analýzy prebiehalo úvodné mapovanie potrieb jednotlivých škôl v okrese. Len niektoré školy poskytujú žiakom z Ukrajiny podporu formou kurzov slovenčiny alebo doučovania v ukrajinskom jazyku. Samospráva nemá v čase písania tejto analýzy k dispozícii komplexný prehľad o službách na všetkých školách.

V meste je jedna vysoká škola, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka, ktorá mala na konci akademického roku 2021/22 celkom 106 študentov a študentiek z vojny zasiahnutých krajín. Týmto univerzita ponúkala pomoc vo forme študijných materiálov a poradenstva (riešenie individuálnych študijných plánov, ubytovacie kapacity, dobrovoľnícka činnosť na hraničných priechodoch a sprostredkovanie brigád, predĺženie stáže a študijné pobyty).

Príklad 7. ZŠ v Trenčíne (43 detí z Ukrajiny k 23. 9. 2022)¹⁹

- Veľký problém predstavuje jazyková bariéra: pri zápisoch žiakom a rodičom neboli zabezpečení tlmočníci potrební na poskytnutie dôležitých informácií o nástupe do školy. Pre ukrajinských rodičov je všetko nové a najmä administratíva je náročná (poplatky za obedy, dotácie na pomôcky, vstupné lekárske vyšetrenia). Škola nemala k dispozícii žiadne dvojjazyčné materiály, zo začiatku si ich zamestnankyne a zamestnanci vytvárali, resp. zabezpečovali svojpomocne, neskôr už nestíhali.
- Škola identifikovala potrebu podpory žiakov zo strany psychológa hovoriaceho ukrajinsky. Mnohé z detí sú viditeľne traumatizované, v novom prostredí im bráni jazyková bariéra (výhodou je prítomnosť viacerých detí z Ukrajiny v triedach).
- Škola nemá vytvorený adaptačný proces. Žiak je zapojený rovno do školského procesu a adaptáciu riadia učiteľky.
- Pracovníci školy priblížili príklad 10-ročného dievčaťa, ktoré vynecháva školu, pretože sa niekedy počas pracovných smien matky musí starať o mladšieho brata v predškolskom veku.
- Problémom pre ukrajinské rodiny je i zabezpečenie školských pomôcok – zabezpečiť je potrebné celú výbavu naraz, často pre viacero detí, čo je finančne náročné.²⁰

15 V Trenčíne sa nachádzajú len jedny jasle s mesačným poplatkom približne 300 EUR. Preto túto možnosť utečenci prakticky nevyužívajú.

16 Informácie z webovej stránky mesta Trenčín, dostupné na <https://trencin.sk/aktuality/prve-ukrajinske-deti-v-nasich-skolach-a-skolkach/>

17 Údaje pre školský rok 2022/2013 v súčasnosti mapuje NIVaM.

18 Viac informácií dostupných na [webovej stránke NIVaM](#).

19 Informácie získané na základe rozhovoru so zástupkyňou riaditeľa ZŠ dňa 23. 9. 2022.

20 Okrem možnosti žiadať o príspevok na školské pomôcky od štátu, materiálnu podporu pre deti a žiakov pomáhali zabezpečovať aj ďalší aktéri, menovite skupina Pomocník/Prievozníčky a TPU v spolupráci s Mareenou, podporení UNICEF.

Pracovné a kariérové poradenstvo

Ľudia z Ukrajiny si po príchode do mesta a po zabezpečení základných potrieb väčšinou hľadajú prácu, obvykle približne do mesiaca od príchodu. S týmto cieľom sa obracajú jednak na TPU, Centrum pre rodinu, dobrovoľníkov alebo na známych a pracovné agentúry, ktoré často zverejňujú inzeráty na sociálnych sieťach v skupinách pre utečencov. Dobrovoľníci a dobrovoľníčky pomáhajú ľuďom individuálne – niekedy odporúčia pracovnú pozíciu, zúčastnia sa na pohovore ako tlmočníci, v niektorých prípadoch boli aj pri podpisovaní zmluvy.

Pracovné agentúry i niektoré podniky sa začali priamo zameriavať na utečienky a utečencov z Ukrajiny, pretože vďaka statusu odídencu nepotrebujú ďalšie pracovné povolenia. Zamestnanie poskytujú pre svojich klientov hlavne vo veľkých firmách v Trenčíne a okolí. Firmy najímajú ukrajinských koordinátorov (väčšinou pracovníkov, ktorí u nich pracujú už dlhšiu dobu a vedia aj po slovensky), ktorí novým zamestnancom a zamestnankyniam prekladajú a tlmočia pravidlá, podmienky a ďalšie záležitosti na pracovisku.

Pre problémy s preukazovaním vzdelania či praxe a pre jazykovú bariéru sa len zlomok ľudí dokáže zamestnať na lepšie kvalifikovaných pozíciách zodpovedajúcich ich skúsenostiam. Ľudia z Ukrajiny sa tiež nevedia dobre zorientovať na pracovnom trhu a v povinnostiach, preto sa častejšie obracajú na pracovné agentúry. Podľa rozhovorov s ukrajinskou komunitou však niektoré agentúry na prilákanie zamestnancov používajú nekalé praktiky (napríklad prísľub zvýšenia nízkeho nástupného po dvoch mesiacoch – po uplynutí doby však ľudí prepúšťajú z dôvodu nízkej výkonnosti).

Databáza voľných pracovných ponúk vhodných pre ukrajinskú komunitu je prístupná na miestnom ÚPSVAR, kam je možné prísť sa poradiť ohľadom zamestnania. Takisto je možné prihlásiť sa do programu pre dobrovoľníkov, kde sú zamestnaným hradené mzdy cez Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. ÚPSVAR ďalej ponúka možnosť príspevku na jazykové vzdelávanie, cestovanie do/z práce a pre zamestnávateľov príspevok na mentorovanie odídencu.²¹ Od ukrajinskej komunity evidujeme nedostatok informácií o možnostiach poradenstva na ÚPSVAR – nevedia o službách vôbec alebo nevedia, na koho sa obrátiť priamo na úrade, keďže je agenda v rámci úradu rozdelená medzi rôzne oddelenia.

Príklad zamestnávateľa: firma Hella (z rozhovoru so zástupcom firmy dňa 6. 10. 2022)

V októbri 2022 mali zamestnaných približne 120 ľudí z Ukrajiny v závode v Kočovciach a v Trenčíne, čo je asi 14 % všetkých zamestnancov. Už pred vojnou zamestnávali ľudí z Ukrajiny, prevažne však mužov, ktorí boli ochotní pracovať v náročnejších podmienkach (napr. dlhšie smeny). Spolupracujú s pracovnými agentúrami, ale časť zamestnancov a zamestnankýň z Ukrajiny zamestnávajú priamo. V dôsledku príchodu nových zamestnancov a zamestnankýň so štatútom odídencov a odídenkýň firma nezmenila podmienky práce (napr. dĺžku smeny alebo možnosť si vybrať smenu, majú neustálu prevádzku). Vo firme sa kladie dôraz na vstupné školenia, ktoré sú preložené a tlmočené do ukrajínčiny.

Na začiatku vojny dala firma svojim zamestnancom, ktorí organizovali materiálnu zbierku, jeden týždeň voľna na dobrovoľnícku činnosť. Firma tiež hradila náklady na externého dopravcu, ktorý prevážal materiálnu pomoc na slovensko-ukrajinskú hranicu. Hradili ubytovanie rodinným príslušníkom svojich zamestnancov a materiálne ich zabezpečovali. Celkové vynaložené náklady na pomoc boli asi 60 000 až 80 000 EUR.

Vo firme Hella fungujú dve odborové organizácie. Asi 30 % členov OZ Kovo predstavujú ľudia z Ukrajiny, ktorým odbory poskytujú aj individuálne konzultácie na základe otázok – často si potvrdzujú informácie, ktoré im poskytne zamestnávateľ. Týkajú sa postupov, finančnej odmeny a podmienok práce (voči odborom je vyššia dôvera). Členmi sa môžu stať len zamestnanci firmy, nie pracovníci zamestnaní cez agentúry. OZ Kovo poskytuje komplexné pracovno-právne poradenstvo pre svojich členov aj právne zastupovanie v prípade konfliktov so zamestnávateľom. Agentúrnym pracovníkom poskytujú individuálne rady v malej miere.

Jazykové vzdelávanie

Jazykové kurzy v meste zabezpečujú rôzni aktéri. Centrum pre rodinu zabezpečovalo „Popoludnie so slovenčinou“ – nízkoprahové bezplatné kurzy zamerané na bežnú konverzáciu počas pracovného týždňa. Cieľom je naučiť ľudí z Ukrajiny veľmi rýchlo základné slovenské frázy v bežnej konverzácii.

TPU v priebehu augusta 2022 organizovalo neformálne kurzy slovenčiny, celkovo 3 bezplatné jazykové kurzy, z toho 2 v spolupráci s ÚPSVAR, ktorý pokrýval náklady. V súčasnosti sa pripravujú aj bezplatné kurzy pre deti. Ďalšie kurzy prebiehali neformálne s pomocou dobrovoľníkov priamo na väčších ubytovniach. Kurzy organizujú aj súkromné inštitúcie a firmy, napr. VAJAK, Jazyková škola Trenčín.

²¹ Viac informácií na stránke [ÚPSVAR](#).

Kultúra

Kultúrne centrá v meste v súčasnosti nevyvíjajú systematické aktivity voči ukrajinskej komunite. Najmä v prvých mesiacoch roka 2022 prebiehali skôr individuálne aktivity.²² V priebehu leta zorganizovali viacerí aktéri (napr. Pomocník/Prievozníčky) aktivitu divadelnej improvizácie InKLúč. Na divadelné stretnutia neskôr dostali grant a začali navrhovať predstavenie, ktoré by sa malo uskutočniť v decembri 2022. Kultúrne centrum Aktivity zriadilo knižnicu s ukrajinskými knihami, ktoré je možné si požičať. Ďalšie knihy a učebnice distribuujú rodinám podľa ich potrieb. Na Deň Európy 9. 5. 2022 zorganizoval Kreatívny inštitút Trenčín podujatie „Európa v Trenčíne“. Súčasťou akcie bola aj výstava vizuálnych diel, ktorá reagovala na začiatok vojny. Časť programu festivalu sa zameriavala na cudzincov, a podporu ľuďom z Ukrajiny.²³ Pri príležitosti Dňa nezávislosti Ukrajiny 24. augusta 2022 prebehol na Mierovom námestí koncert, ktorý iniciovalo hudobné teleso zložené zo študentov VŠMÚ a hudobníkov z Ukrajiny. Súčasne prebiehala výstava ilustrácií ukrajinskej umelkyne Olgy Wilson.

Komunitné stretnutia

Koordinátorka TPU v spolupráci s KCA rozbehli v októbri 2022 komunitné stretnutia pre ľudí z Ukrajiny, dobrovoľníkov a ďalších aktérov, počas ktorých je pripravený program s možnosťou konzultácií a prepájania ľudí v komunite. Prvé stretnutie sa uskutočnilo 7. októbra 2022 a zúčastnilo sa ho 35 ľudí z Ukrajiny a 14 dobrovoľníkov a zástupkyň organizácií pracujúcich v tejto oblasti. V rámci programu prebehol kurz prvej pomoci. TPU plánuje v organizácii stretnutí pokračovať v spolupráci s Ligou za duševné zdravie, OZ Mareena a ďalšími organizáciami.

Aktivity pre deti

Aktivity určené pre deti sa v meste začali realizovať postupne – prvé väčšie sa uskutočnili v lete 2022. Dovtedy matky s menšími deťmi mohli prísť do materského centra Srdiečko. Poskytovali tiež informácie a konzultácie matkám, ktoré k nim prichádzali. Ďalej je možné využívať služby centra Južanček a Centra pre rodinu. Mestská plaváreň zároveň poskytovala plavecké kurzy zadarmo. “Trenčín pomáha Ukrajine“ organizovalo sériu táborov a krúžkov v priebehu letných prázdnin 2022, pre takmer 100 detí od 5 do 17 rokov. Na programe sa ako lektorky podieľali aj odídienkyne z Ukrajiny. Spolupracovali s denným táborom KORZO, lezeckým centrom Tarzánia Trenčín, AURA dance (na poplatky prispieval sponzor). TPU organizovalo aj neformálne aktivity pre deti, ktoré zabezpečovali dobrovoľníci. V Centre pre rodinu prebiehajú štandardne aktivity pre slovenské rodiny, od marca začali zapájať aj ukrajinských odídenecov a odídienkyne (kaviareň s detským kútikom alebo letný tábor).

Cirkev

V Trenčíne je gréckokatolícky kostol, v ktorom ľudia z Ukrajiny navštevujú bohoslužby a majú možnosť zapojiť sa do aktivít na farnosti.

22 3. Marca 2022 prebehol v Trenčíne [koncert pre Ukrajinu](#), ktorý iniciovala Hudobná únia Slovenska a zorganizovali ho [Trenčianska jazzová spoločnosť](#), Trenčín 2026 a školský časopis Veget (študenti stredných škôl). Niektoré kaviarne v centre v deň koncertu odovzdali časť svojho zisku na pomoc Ukrajine, kaviareň Coffee sheep tiež zorganizovala diskusiu s odborníkom na tému „[Čo prežívajú ľudia na úteku](#)“.

23 Viac informácií: [DEŇ EURÓPY | trencin2026](#).

3. Vyhodnotenie existujúcej siete pomoci a služieb (SWOT analýza²⁴)

V nasledujúcej analýze sme sa zamerali na vyhodnotenie pomoci ľuďom z Ukrajiny z dvoch perspektív. Hodnotili sme 1) úroveň mobilizácie miestnych aktérov, ich spoluprácu a koordináciu a 2) dostupnosť a kvalitu služieb pre ľudí z Ukrajiny. Jednotlivé body odrážajú výsledky rešerše, praktickej skúsenosti, ako aj pohľad zástupcov miestnych organizácií, s ktorými boli vedené rozhovory. Niektoré pomenované výzvy pritom presahujú kompetencie miestnej či mestskej úrovne a vyžadujú aktívnejšiu úlohu centrálnych štátnych inštitúcií.

Silné stránky

1. **Motivácia** a mobilizácia lokálnych aktérov
2. Podpora aktivít zo strany mesta
3. Spolupráca organizácií
4. **Komunikácia** voči ľuďom z Ukrajiny
5. Dostupnosť základných služieb (bývanie, vzdelávanie)

Slabé stránky

1. **Nedostatočná pripravenosť** a kapacity lokálnej samosprávy
2. Absencia plánovania a stratégie práce s ľuďmi z Ukrajiny
3. Rozdrobenosť aktérov
4. **Absencia centrálného informačného bodu** a jasných pravidiel pri poskytovaní služieb
5. Nedostatočná komunikácia k obyvateľom mesta

Príležitosti

1. **Zaistenie dlhodobého vedenia** agendy integrácie ľudí z iných krajín v rámci samosprávy
2. Formalizovanie centrálného koordinačného bodu pomoci a komunikačných kanálov
3. Sledovanie počtov ľudí a situácie v meste
4. Monitoring a adresné riešenie potrieb špecifických skupín
5. **Prepájanie komunity** a informovanie občanov a občianky mesta

Riziká

1. **Udržateľnosť a kontinuita** aktivít pre ľudí z Ukrajiny
2. Ohrozenie a marginalizácia zraniteľných osôb a skupín
3. **Strata podpory** zo strany obyvateľov mesta

Silné stránky

Motivácia a mobilizácia lokálnych aktérov

V meste pôsobia viacerí aktéri, ktorí dodnes poskytujú služby ukrajinskej komunite, a to aj za sťažených podmienok (chýbajúce financie a skúsenosti) – ich individuálna motivácia pretrváva. Najmä v prvých mesiacoch aktéri dokázali podchytiť a zmobilizovať veľkú skupinu dobrovoľníčok a dobrovoľníkov vďaka formuláru, ktorý hneď v prvých dňoch zverejnilo mesto. V meste fungujú aj ďalší ochotní aktéri, ktorí zorganizovali menšie aktivity pre odídencov a odídencov z Ukrajiny v prvých mesiacoch po ich príchode. Ich kapacity sa v priebehu roka do veľkej miery vyčerpali, je však možné s nimi spolupracovať a existuje potenciál organizovania ďalších aktivít v prípade potreby.

Podpora aktivít zo strany mesta

Napriek tomu, že mesto momentálne nemá personálne a finančné kapacity pre vedenie témy integrácie, podporuje miestne organizácie v ich práci. V meste sú nastavené procesy a rozdelené zodpovednosti za povinnosti vyplývajúce z právnych noriem (okresný a mestský úrad, ÚPSVAR). Kľúčovým aktérom je iniciatíva “Trenčín pomáha Ukrajine“, ktorá má nastavené dobré vzťahy a podporu zo strany MsÚ a má potenciál na centralizáciu služieb pre ukrajinskú komunitu. “Trenčín pomáha Ukrajine“ má vôľu naďalej sa venovať podpore ukrajinskej komunity.

Spolupráca organizácií

Medzi aktérmi sú citeľné snahy o spoluprácu, v rôznych prípadoch aj spolupráca aktívne prebieha. Vďaka partnerstvu Mesta a TPU od začiatku vojny v Ukrajine je nastavený tok informácií a vzťah medzi hlavnými aktérmi. Koordinátorka TPU ďalej aktívne sieťuje organizácie, ktoré na území Trenčína pôsobia a do konca roka 2022 sa hlavní aktéri dohodli na spolupráci - každá

organizácia tak pôsobí vo svojej oblasti a vytvárajú sa prínosné synergie. Tiež prebiehajú pravidelné osobné stretnutia aktérov. Okrem služieb integračného centra tak v Trenčíne prebiehajú pravidelne komunitné akcie, školenia, krúžky a podporné aktivity zamerané na psychické zdravie ľudí z Ukrajiny.

Komunikácia voči ľuďom z Ukrajiny

Mesto komunikuje dôležité informácie na svojom webe a dlhodobou fungujú telefónne linky (okres, mesto, TPU). TPU ďalej komunikuje s ľuďmi aj cez kanály používané na Ukrajine – Viber alebo Telegram.

Dostupnosť základných služieb (bývanie, vzdelávanie)

V meste vďaka aktérom zapojeným do pomoci ľuďom z Ukrajiny nenastal žiadny závažný problém (napr. s nedostatočným ubytovaním prichádzajúcich ľudí z Ukrajiny). Mesto aktívne spolupracovalo so súkromnými ubytovňami na zabezpečení ubytovania. Cudzinecká polícia pri registrácii poskytovala informácie mestu o potrebách ubytovania, pričom bol k dispozícii aktuálny prehľad voľných ubytovacích kapacít. Čo sa týka vzdelávania, deti v predškolskom veku a ukrajinských žiakov a žiačky sa podarilo začleniť do bežných škôl a škôlok tak, aby nedochádzalo k segregácii. V priebehu leta pre ne boli k dispozícii rôznorodé aktivity a tábory.

Na jeseň 2022 naďalej pretrvávali snahy o rýchle začlenenie detí a žiakov do bežného života v meste – napríklad sa rozbehli intenzívnejšie jazykové kurzy alebo doučovanie. Na niekoľkých miestach boli dostupné platené aj bezplatné kurzy slovenčiny, ktoré sa na základe záujmu konali aj počas jesene. Snahou bolo využiť možnosť úhrady účasti na kurzoch zo strany ÚPSVAR.

Slabé stránky

Nedostatočná pripravenosť a kapacity lokálnej samosprávy

Zamestnanci samosprávy neboli pripravení vysvetľovať prichádzajúcim ľuďom z Ukrajiny a verejnosti opatrenia prijímané na úrovni štátu. Poverenie Útvoru sociálnych vecí MsÚ agendou asistencie ľuďom z Ukrajiny bolo vhodným dočasným riešením. Útvar má však širokú agendu a nebolo preň možné využiť skúsenosti z terénu a pružne reagovať na potreby prichádzajúcich ľudí. Chýbala tiež jazyková výbava, personálne kapacity a vzdelávanie zamestnancov.

Absencia plánovania a stratégie práce s ľuďmi z Ukrajiny

V meste absentujú krízové plány a integračné politiky v oblasti začleňovania a podpory cudzincov. Mesto nemá k dispozícii komplexné dáta o komunite ukrajinských odídených a odídenecov a nevie o novoprichádzajúcich dovedy, kým sa sami neprihlásia, čo sťažuje nastavovanie stratégií a plánovanie na lokálnej úrovni. Čiastočným zdrojom dát sú informácie od TPU, ktoré zbiera dáta o ľuďoch, ktorí žiadajú o pomoc a zisťujú potreby formou rozhovorov. Z dostupných dát je možné čerpať informácie o príspevkoch na ubytovanie a informácie o poskytnutej materiálnej pomoci – ide o dáta s najlepším potenciálom na reálny opis situácie.

Rozdrobenosť aktérov

V meste pôsobí viacero aktérov, z ktorých každý vyvíja svoje aktivity. Aktéri sa snažia spolupracovať, nepôsobia však pod jednotným označením a nie je určený oficiálny jeden kontaktný bod, čo môže pôsobiť pre ľudí z Ukrajiny zmätočne. Takisto im často chýba potrebná expertíza a jazyková výbava pre koncepčné nastavenie aktív pre ľudí z Ukrajiny.

Absencia centrálného informačného bodu a jasných pravidiel pri poskytovaní služieb

Ľudia z Ukrajiny sa často do mesta dostali bez informácií a nebolo im jasné, kto by im vedel poskytnúť základné a komplexné informácie o ubytovaní, či možnostiach finančnej a ďalšej podpory. Jasné informácie chýbali aj pri poskytovaní základných služieb. Systém poskytovania dávok v hmotnej núdzi a ďalších príspevkov sa priebežne menil, čo vytvára informačný chaos a zvýšený nápor na ÚPSVAR. Pri vydávaní materiálnej a potravinovej pomoci sú aplikované pravidlá podľa uváženia výdajného miesta a pravidlá nie sú zverejnené. Na jednej strane je možné posúdiť individuálny prípad a podľa toho vydať či nevydať pomoc, na druhej strane sa tým otvára cesta k osobným preferenciám a nedorozumeniam. V štátnom ubytovaní bola dlhodobo poskytovaná strava zadarmo, čo vytvára nerovnosti v komunite. Nie je pritom dané jasné kritérium, ako sa dostať do štátneho zariadenia – rozhoduje o tom Ministerstvo dopravy. Ľudia ubytovaní v štátnych zariadeniach sa nezriedka bránia zmenám podmienok a napríklad odmietajú lepší štandard bývania, ak v ňom nie je zabezpečená strava. V školách chýba sprostredkovateľ, ktorý by vysvetlil rodičom bežné fungovanie školy (prihlasovanie na obedy, vyzdvihnutie zo školy, školské pomôcky) a vedel by im tlmočiť v rámci rodičovského združenia či iných prípadov komunikácie rodiča so školou.

Nedostatočná komunikácia k obyvateľom mesta

Mesto na začiatku publikovalo informácie aj pre svojich obyvateľov – okrem technických informácií, ako podporiť ľudí z Ukrajiny, boli dostupné napríklad aj informácie o počtoch ľudí v meste, či o integrácii detí do škôl. Pred letom 2022 sa však toto informovanie utlmilo.

Riziká

Udržateľnosť a kontinuita aktivít pre ľudí z Ukrajiny

Významným problémom je udržateľnosť a kontinuita realizovaných aktivít z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov. Žiaden z aktérov totiž nemá zabezpečené stabilné finančné zdroje. Doteraz aktivity fungovali z jednorazových darov alebo dotácií súkromnej firmy.

Ohrozenie a marginalizácia zraniteľných osôb a skupín

Vo viacerých oblastiach pozorujeme zvýšené riziko ohrozenia, potenciálneho vylúčenia, alebo ohrozenia práv niektorých skupín utečencov a utečieniek. Napríklad v prípade hľadania práce prostredníctvom pracovných agentúr vzniká priestor na pracovné vykorisťovanie a udržiavanie neférových pracovných podmienok. Takisto dlhodobé zotrvanie ľudí z Ukrajiny vo veľkých skupinách v

ubytovniach spomaľuje ich začleňovanie do miestnej (slovenskej) komunity a mohlo by viesť k vytváraniu get. Ľudia, ktorí sa nachádzajú mimo pracovného trhu, majú veľmi limitovaný prístup k zdravotnej starostlivosti (napr. dôchodcovia alebo matky na materskej dovolenke). Obzvlášť zraniteľným skupinám, ako sú členovia LGB-TI+ komunity, Rómovia či ľudia s psychickými problémami, nie je venovaná špeciálna pozornosť zo strany samosprávy ani iných aktérov.

Strata podpory zo strany obyvateľov mesta

V prípade neinformovanosti občanov a občianok mesta môže postupne dochádzať k situáciám, keď aktivity pomoci ukrajinskej komunite nebudú mať podporu, prípadne to prejde až do občianskeho odporu a konfliktom medzi komunitami.

Zaistenie dlhodobého vedenia agendy integrácie ľudí z iných krajín v rámci samosprávy

Pre dlhodobú udržateľnosť a efektivitu agendy integrácie je potrebné posilnenie kapacít zamestnancov alebo vytvorenie samostatnej pozície pre túto tému. Okrem metodického zastrešenia by tento človek mohol prichádzajúcim pomáhať aj s prekonávaním jazykovej bariéry, mohol by byť v určitých hodinách na mestskom úrade a telefonicky k dispozícii pre ľudí, ktorí potrebujú informácie. Venoval by sa tiež aktualizácii informácií na komunikačných kanáloch, resp. informoval by aktérov v meste. Takisto, s pomocou pracovnej skupiny za účasti kľúčových aktérov by sa mesto mohlo podieľať na vytvorení návrhu stratégie integrácie cudzincov v meste Trenčín, ktorá by zohľadnila nedávne skúsenosti s príchodom ľudí z Ukrajiny.

Formalizovanie centrálného koordinačného bodu pomoci a komunikačných kanálov

Pre zabezpečenie komplexnej a dostupnej pomoci by bolo vhodné, aby samospráva oficiálne poverila a podporila vznik koordinačného centra pomoci, ktoré by vystupovalo pod jednotnou vizuálnou identitou, resp. značkou (napríklad "Trenčín pomáha Ukrajine"). V oblasti komunikácie je potrebné vytvoriť prehľad komunikačných kanálov v meste a určiť spoločne s aktérmi cieľové skupiny a typy informácií, ktoré sa na jednotlivé kanály umiestňujú, ako aj zodpovednosť za spravovanie jednotlivých kanálov. Takisto je potrebné určiť postup s prekladom do ukrajinského jazyka a frekvenciu aktualizácie informácií (vrátane ich aktívneho vyhľadávania). Dôležité je zamerať sa predovšetkým na sprehľadnenie webových stránok mesta (napr. podľa životných situácií); komunikovanie dôležitých zmien/povinností prostredníctvom SMS na čísla z databázy; zverejnenie letáka s prehľadom komunikačných kanálov (web, skupiny na sociálnych médiách, telefónne číslo) a jeho doplnenie na všetky kontaktné body (cudzinecká polícia, KCA, samospráva, ÚPSVAR); zosúladenie grafickej úpravy kanálov pod jednu značku.

Sledovanie počtov ľudí a situácie v meste

Pre posilnenie koordinácie a adresných riešení je potrebné, aby samospráva mala prístup k potrebným dátam o odídencoch a odídenkyniach na svojom území (napr. od cudzineckej polície, TPU, ubytovateľov). Pre prípad zvyšujúceho sa počtu prichádzajúcich by pomohlo vytvorenie krízového plánu pre príchod veľkej skupiny utečieniek a utečencov. Spoločnej koordinácii aktérov by pomohlo zavedenie pravidelných stretnutí s cieľom udržiavať kontinuálny monitoring aktuálnych potrieb a problémov a poskytnúť aktérom podporu pri ich riešení.

Monitoring a adresné riešenie potrieb špecifických skupín

Skúsenosť pomáhajúcich organizácií poukazuje na viaceré zraniteľné skupiny utečencov a utečieniek, ktorým treba venovať špecifickú pozornosť a priebežne vyhodnocovať situáciu, meniace sa potreby a možnosti podpory. Za prvé, dôležité je sledovať prospievajúce ukrajinských detí a situácie na školách, na ktorých sa vzdelávajú. Nápomocné pritom bude prepojenie práce NI-VaM so samosprávou. Za druhé, je potrebná aktívnejšia pomoc ľuďom s hľadaním kvalifikovanej práce, najmä s cieľom posilniť chýbajúce kapacity v regióne alebo vo vlastnej komunite (najmä v oblasti vzdelávania, zdravotnej a psychologickú starostlivosti, tlmočenia a pod.) Za tretie, ženám samoživiteľkám, ktoré pracujú na zmeny alebo majú viac zamestnaní, by mala byť poskytnutá adekvátne pomoc so starostlivosťou o deti (napr. vytvorením detských skupín, priestorov v rámci materského centra).

Prierezovým podporným opatrením je vytvorenie zoznamu tlmočníkov, ktorí by asistovali ľuďom s riešením problémov v rámci integrácie. Databáza by mala byť prístupná kľúčovým aktérom (TPU, ÚPSVAR, Centrum pre rodinu, veľké ubytovne a zamestnávateľia) a malo by byť zaistené financovanie aspoň na čiastočné pokrytie týchto osôb.

Prepájanie komunity a informovanie občanov a občianok mesta

Pre dlhodobé udržanie pokojného spolunažívania je dôležité iniciovať alebo priamo organizovať komunitné aktivity, ktorých cieľovými skupinami budú všetci obyvatelia a obyvateľky mesta a kde sa môžu títo ľudia stretnúť a zoznámiť. Mesto by malo pokračovať v informovaní o aktivitách v meste aj o potrebách ľudí z Ukrajiny, aby nenastal dojem, že „problém už neexistuje“ a v komunikácii zdôrazňovať, že cieľom je integrácia a osamostatnenie sa novoprichádzajúcich.

4. Mapa kľúčových aktérov a poskytovateľov služieb pre ľudí z Ukrajiny

Mestské, okresné a štátne inštitúcie

Cudzinecká polícia

- registrácia ľudí z Ukrajiny – dočasné útočisko, pobyt,
- kontaktovanie MsÚ pre zabezpečenie ubytovania v prípade potreby.

Mestský úrad Trenčín

- celková zodpovednosť za situáciu v meste,
- poverenie útvaru sociálnych vecí agendou ukrajinských utečencov a utečencov,
- vybavovanie príspevkov na ubytovanie v klientskom centre,
- evidencia databázy dobrovoľníčok a dobrovoľníkov a ubytovania,
- účasť na stretnutiach na okresnej a krajskej úrovni,
- zodpovednosť za zriadenie núdzového ubytovania, koordinácia materiálnej pomoci.

Národný inštitút vzdelávania a mládeže

- mapovanie situácie na školách od októbra 2022,
- pomoc so začleňovaním detí a riešením problémov škôl.

Okresný úrad Trenčín

- zasadnutia krízových štábov, súčinnosť medzi samosprávou a štátnou správou,
- zriadenie 24-hodinovej telefónnej linky,
- zabezpečenie núdzového ubytovania/odubytovania,
- verifikácia výdavkov vynaložených na záchranné práce.

Školy a škôlky zriadené mestom

- prijímanie detí do bežných tried,
- organizovanie doučovania a jazykovej prípravy (každá škola má iný prístup).

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín

- poskytovanie poradenstva v oblasti zamestnania,
- poskytovanie dávok v hmotnej núdzi v prvých mesiacoch a od 15. septembra 2022,
- preplácanie jazykových kurzov, dopravy do práce, prispievanie na mentoring v zamestnaní,
- zabezpečenie tlmočenia.

Súkromní aktéri

Firmy

- zamestnávanie ľudí z Ukrajiny,
- v niektorých prípadoch organizovanie zbierok na pomoc zo strany zamestnancov alebo z vlastných fondov,
- podpora fungovania aktivít KCA troma dotáciami (Marius Pederesen).

Ubytovne

- spolupráca s mestom – hlásenie voľných kapacít,
- prijímanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok zabezpečených zo strany mesta a KCA podľa potreby,
- starostlivosť o ľudí v rámci ubytovne – priama angažovanosť majiteľov, pomoc Ukrajincov medzi sebou navzájom,
- zabezpečovanie individuálnej pomoci a poradenstva podľa potrieb, riešenie krízových situácií a konfliktov.

Mimovládne organizácie

Centrum pre rodinu

- poskytovanie individuálnej pomoci a konzultácií (napr. začleňovanie detí do školy, hľadanie práce),
- organizovanie jazykových kurzov,
- zabezpečenie tlmočníkov/prekladateľov,
- organizácia inkluzívnych denných aktivít a táborov.

Dobrovoľná civilná ochrana

- zabezpečovanie pomoci najmä v prvých mesiacoch: podieľanie sa na organizácii zbierok a výdaji materiálnej pomoci,
- prevádzka núdzového ubytovania v športovej hale,
- pomoc cudzineckej polícii (zabezpečenie občerstvenia a ďalších potrieb, dobrovoľníkov).

IPčko/Káčko

- realizácia stretnutí a aktivít v rámci Centra pre rodinu za prítomnosti psychologičiek,
- prevádzka centra Káčko, s možnosťou individuálnych konzultácií,
- poskytovanie anonymnej krízovej intervencie,
- prevencia a intervencia na školách,
- sieťovanie s inštitúciami a partnermi,
- výjazdy krízového intervenčného tímu v rámci kraja,
- vzdelávanie a podpora v oblasti krízovej intervencie pre odborníkov v kraji.

Kto pomôže Ukrajine, ADRA

- zabezpečovanie materiálnej pomoci pre výdajné centrum KCA a ubytovne.

Kultúrne centrum Aktivity (občianske združenie) a iniciatíva

“Trenčín pomáha Ukrajine“

- neformálne centrum pomoci ľuďom z Ukrajiny podporované mestom,
- organizovanie materiálnej zbierky a výdajne materiálnej pomoci a oblečenia,
- poskytovanie individuálnych konzultácií a mapovanie potrieb komunity,
- organizovanie komunitných aktivít, táborov pre deti, krúžkov, jazykových kurzov, workshopov,
- zabezpečenie tlmočníkov/prekladateľov,
- aktívna spolupráca a sieťovanie s aktérmi poskytujúcimi pomoc utečenkám a utečencom z Ukrajiny,
- pomoc pri začleňovaní detí z Ukrajiny do škôl a škôlok.

Informačné a konzultačné centrum IOM²⁵

- funguje od januára 2023 v priestoroch KCA,
- poskytovanie informácií a poradenstva,
- organizácia bezplatných jazykových kurzov, školení a informačných stretnutí pre ukrajinskú komunitu.

Liga za duševné zdravie

- prevádzka telefónnej linky Nezábudka v ukrajinčine,
- mobilný tím ukrajinsky hovoriacich psychologičiek (od septembra), ktoré v Trenčíne realizujú aktivity pre rôzne cieľové skupiny v KCA.

Mareena, občianske združenie

- komunitné dobrovoľníctvo pre ľudí z Ukrajiny (poskytovanie informácií a orientácie v službách v meste, odporúčania na poskytovateľov služieb),
- komunitné aktivity a podpora,
- prepájanie aktérov.

Občianske/dobrovoľnícke iniciatívy

Pomocník/Prievozníčky

- organizovanie materiálnych zbierok a rozvoz podľa potreby po okolí Trenčína,
- snaha o prepájanie slovenských a ukrajinských umelcov.

5. Vzťah mesta a ľudí z Ukrajiny

Zisťovanie a napĺňanie potrieb utečenciek a utečencov z Ukrajiny prebiehalo na začiatku veľmi spontánne. Vzniklo veľa súkromných iniciatív (zameraných najmä na materiálne zbierky) a až postupne sa začali aktéri orientovať na komunitu priamo v meste. Najviac systematicky pracuje TPU, ktoré sa snaží plniť koordinačnú funkciu v rámci mesta.

Z výraznejších aktérov podobne fungujú Centrum pre rodinu, Pomocník/Prievozníčky alebo napr. dobrovoľníci v ubytovni Stavivo, ktorí sa pri kontakte s ľuďmi z Ukrajiny zaujímajú o ich potreby a tie sa potom snažia naplniť – nejde však o systémové zisťovanie a reakcie na získané informácie sú spontánne. V meste ďalej mapovali potreby v oblasti psychologickéj pomoci organizácie Liga za duševné zdravie a IPčko, aby mohli určiť cieľové skupiny pre svoje aktivity.

Pre mestskú samosprávu bolo najnáročnejšie obdobie približne od konca februára do konca júna 2022, keď prišlo do mesta veľa ľudí z Ukrajiny a potrebovali zabezpečiť základné potreby, takže často vyhľadávali pomoc mesta. MsÚ preto postupne nastavoval služby, spolupracoval s individuálnymi aktérmi, ktorí vyvíjali vlastné aktivity a podporoval ich, a tiež komunikoval na svojich kanáloch o situácii a možnostiach pre ľudí z Ukrajiny. Od leta 2022 je badateľné upokojenie

situácie a aj utlmená komunikácia. Koncom mája prevzalo väčšinu aktivít “Trenčín pomáha Ukrajine“, ktoré ďalej funguje s podporou samosprávy.

Mesto neorganizuje žiadne špecifické kultúrne ani komunitné aktivity, neposkytuje tlmočníkov a nemá vlastných prekladateľov. Na druhej strane tieto aktivity pokrýva TPU, ktoré si zabezpečuje služby aj s pomocou dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Štruktúra ľudí z Ukrajiny je reflektovaná najmä v ponúkaných službách: sú veľké snahy o začlenenie rodín do spoločnosti a pre deti bolo zorganizovaných mnoho aktivít, od letných táborov, jazykových kurzov cez krúžky až po stráženie detí počas kurzov pre dospelých. Jednou z priorit bolo tiež začleňovanie detí a žiakov do škôl a škôlok, čo sa aj podarilo.

Pred začiatkom vojny nebola ukrajinská komunita v meste ani početná, ani aktívna. Od februára 2022 vzniklo niekoľko individuálnych aktivít a iniciatív. V rámci komunity však neprebíhala žiadna výraznejšia organizácia. Členky komunity na individuálnej báze organizovali vlastné zbierky, pomáhali pri výdaji pomoci, krajanom podávali informácie individuálne alebo v rámci Facebookových skupín a niektorí sa zapojili aj do aktivít KCA a TPU.

Z ľudí, ktorí prišli do mesta od začiatku vojny, tiež niektorí pomáhajú priamo v KCA a TPU a ďalších bude zapájať OZ Mareena v rámci programu komunitného dobrovoľníctva.

Zdroje, použité skratky a zoznam rozhovorov

Zdroje

Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Nadácia Milana Šimečku, Človek v ohrození, Liga za ľudské práva, Mareena (2022). Integrácia ľudí z Ukrajiny. Návrhy riešení.

Dostupné online na: https://mareena.sk/assets/files/Integracia-ludi-z-Ukrajiny_Navrhy-ries%CC%8Ceni%CC%81.pdf

Jamečný, L., PhD., Finka, M., Ondrejčíka, V., Ondrejčíková, S., Husár, M., Znášiková, M., Špacír, M. (2018). Komunitný plán sociálnych služieb. Mesto Trenčín.

Dostupné online na: <https://trencin.sk/wp-content/uploads/2018/07/Komunitn%C3%BD-pl%C3%A1n-mesta-Tren%C4%8D%C3%ADn.pdf>

Mapa pomoci Ukrajine (2022).

Dostupné online na: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1ngXZs3ilQp8GeW4Q68wTHYyRUTgtMgB0&hl=en_US&ll=48.87780641776971%2C18.063093382029976&z=13

Ministerstvo vnútra (2022). Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území SR s účelom dočasného útočiska.

Dostupné online na <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko>

Sčítanie obyvateľov domov a bytov (2021).

Dostupné online na: <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-statnej-prislusnosti/OB/SK0229505820/OB>

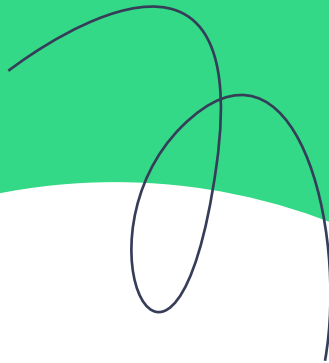
Webové stránky a sociálne siete mesta a miestnych organizácií

Použité skratky

CVEK	Centrum pre výskum etnicity a kultúry
DCO	Dobrovoľná civilná ochrana
IOM	Medzinárodná organizácia pre migráciu
KCA	Kultúrne centrum Aktivity
MsÚ	mestský úrad
NIVaM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
TPU	Trenčín pomáha Ukrajine
ÚHCP	Úrad hraničnej a cudzineckej polície
VŠMU	Vysoká škola múzických umení
SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky

Zoznam rozhovorov so zástupcami a zástupkyňami miestnych organizácií a inštitúcií

Mesto Trenčín a KCA	5. 8. 2022
EHMK/Kreatívny Inštitút	5. 8. 2022
Voices	5. 8. 2022
Iniciatíva Pomocník/Prievozníčky	22. 9. 2022
7. ZŠ Trenčín	23. 9. 2022
Centrum pre rodinu	27. 9. 2022
Okresný úrad (telefonický rozhovor)	28. 9. 2022
Ubytovňa Stavivo	28. 9. 2022
Firma Hella (telefonický rozhovor)	6. 10. 2022
Základná organizácia OZ KOVO Hella Slovakia	17. 10. 2022
NIVaM Trenčín	20. 10. 2022
Adra	20. 10. 2022
IPčko	20. 10. 2022
ÚPSVAR Trenčín (telefonický rozhovor)	31. 10. 2022

Autorky: Romana Kaclíková, Monika Mallová

Editorky: Marta Králiková, Anna Dráľová

Jazyková korektúra: Vladimíra Kašíková

Fotografie: Mária Šišková, archív Mareena

Grafická úprava: Filip Lichtneker

Pripravené vďaka finančnej podpore UNHCR.

© Mareena 2022

www.mareena.sk

